

Samhällets rörelselag / Society's Law of Motion

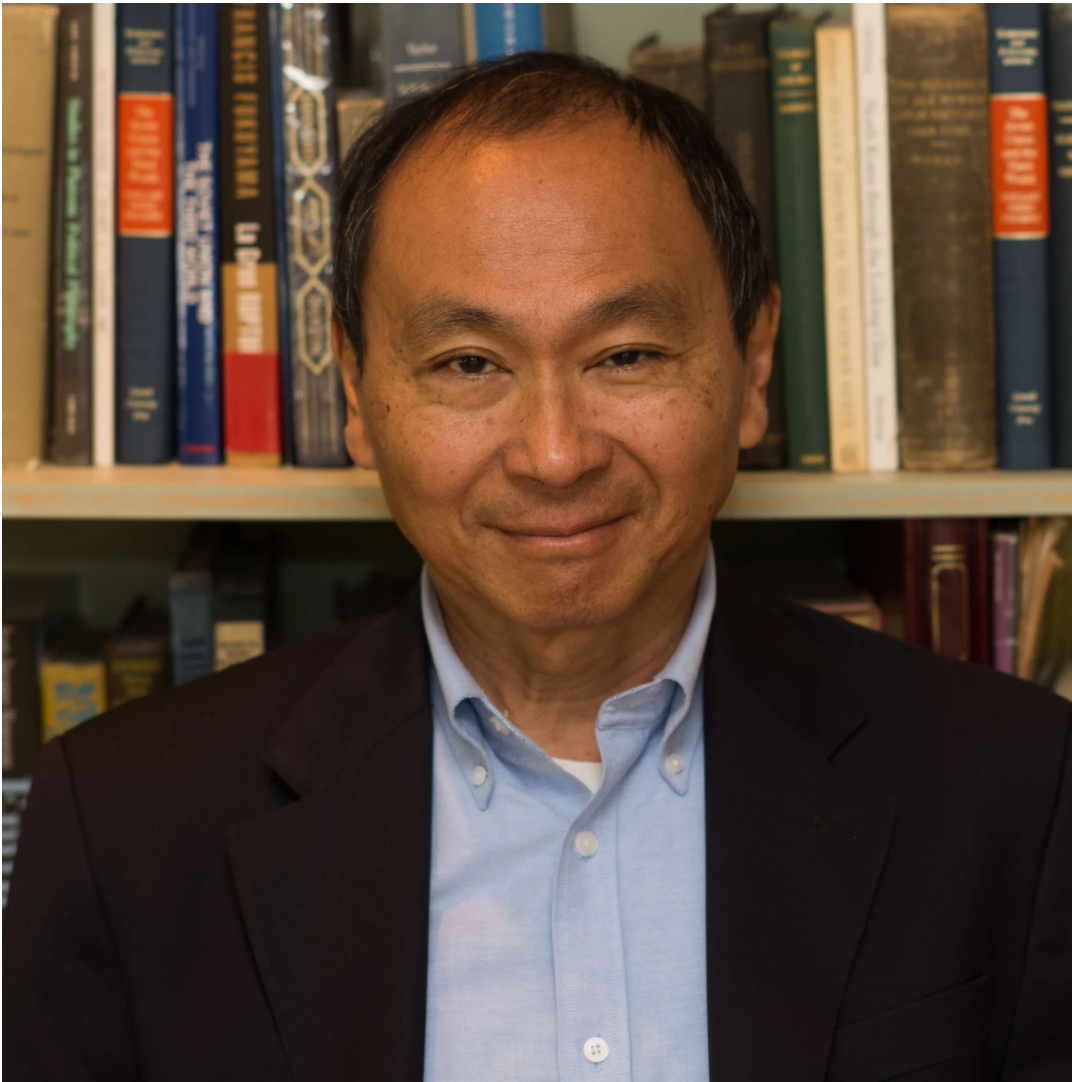
Om hur samhällen förändras och hur man vetenskapligt studerar det/On
How to Study the Evolution of Nations

MARX, DARWIN OCH STATSVETENSKAPENS POLITISERING

Historiens slut? Nej, därför att regimtyperna fortsätter evolvera...

Datum: januari 7, 2022 **Författare:** Mikael Sandberg **10 Kommentarer** —

Francis Fukuyama, Olivier Nomellini Senior Fellow at the Freeman Spogli Institute for International Studies (FSI), Stanford University.

Francis Fukuyama är nog mest känd för tesen om historiens slut från boken *The End of History and the Last Man* (1992). Han menade naturligtvis inte att historien hade tagit slut och inget mer kommer att hända, utan snarare – i hegeliansk och marxistisk anda – att utvecklingen efter Sovjetimperiets fall visat att demokratin inte har något bättre alternativ för mänskligheten. Det finns enligt författaren inget historiskt steg efter det demokratiska samhället, i synnerhet är den parlamentariska demokratin den bästa, har han senare förtydligat.

Att det därefter har skett demokratiska tillbakagångar och kinesisk och rysk diktatur stärkts, kan alltså inte användas som motargument mot hans tes, utan utgör bara beklagliga fakta om olika sämre systems framväxt. Förhoppningsvis är detta tillfälligt.

Själv måste jag erkänna att jag länge avfärdade Fukuyama på grund av just hans bok om historiens slut. Inte för att jag misstolkade innehållet, utan för att jag inte gillar linjära historieuppfattningar – idéer om att våra samhällen alla skulle ta likartade steg framåt, såsom från feodalism till kapitalism till kommunism (via socialism). Jag är gammal nog att komma ihåg Sovjets bokhandlar fyllda med skrifter med dylika idéer. Bakgrunden till Marx' idé om sådan utveckling var att han var influerad av Hegel, som ansåg historiens ("världsandens") utveckling förutbestämd till långsiktiga framsteg mot gudomlig fulländning. Hegels paradisiska slutstation omvandlades hos Marx till kommunism, utopin om hur allt skulle bli paradisiskt bra i en avlägsen framtid – under förutsättning att man gjorde uppror mot kapitalismen.

Något liknande fick jag för mig att Fukuyama ville antyda med sin bok om Historiens slut, fast paradiset då istället skulle vara den parlamentariska demokratin som ändstation.

Det fanns forskning som stödde teorin om den parlamentariska demokratin överlägsenhet såsom Linz' kända *The perils of presidentialism*. Själv beskrev jag den parlamentariska demokratin som politiskt lärande, till skillnad från icke-lärande auktoritära system. Inom en parlamentarisk demokrati röstas ju inkompetenta regering bort i nästkommande val, medan i en auktoritär stat måste hela ledarskapet på något sätt ersättas. Men parlamentarisk demokrati behöver ju inte vara ändstation ändå, utan möjlighet att gå vidare till mer förbättringar.

Men Fukuyama överraskade mig. Per Lundberg (professor i teoretisk ekologi i Lund och min ständige kommentator i denna blogg) påpekade att hans *The Origins of Political Order. From Prehuman Times to the French revolution* (2011) borde läsas. Fukuyama hade ju gudbevars fått skytteanska priset för boken. Först var jag motvillig, för jag hade bläddrat igenom referenslistan som lämnade en del att önska ur min synvinkel. Men sedan läste jag boken ändå. Tack Per! Den visade sig vara kanonbra, och mer en det. Enligt min mening är det den främsta samtida statsvetenskapliga läroboken i hur politiska system uppstått och växt fram i världen (dock med vissa brister i referenshanteringen – viktiga källor har utelämnats). Den har också en uppföljare: *Political Order and Political Decay. From the Industrial Revolution to the Globalisation of Democracy* (2015). Varje grundkurs i statsvetenskap borde innehålla dem (vilket de inte gör).

Speciellt bör man då i undervisningen utgå från författarens teoretiska sammanfattning i kapitel 29, "Political Development and Political Decay". Där inleder han med ett resonemang som angriper det synsätt jag tyckte *End of History* hade, nämligen det linjära synsättet, något som han här också kallar deterministiskt. Han har tydligt utvecklats, genom att också understryka att "institutioner kopieras rutinmässigt och förbättras av andra och det pågår både ett lärande och en institutionell konvergens mellan samhällen över tid. (s. 437)" Han uppvisar också en klar förståelse för institutionell överlagring: "Nya institutioner läggs mest typiskt ovanpå redan existerande, som överlever extraordinärt långa tidsrymder. (s. 438)" Liknande uppfattningar har jag länge tyckt statsvetenskapen saknat, något som jag också uttryckte i två uppsatser i Statsvetenskaplig tidskrift något årtionde tidigare: "Politiska och ekonomiska 'uttrycksarter' uppkomst genom institutionell selektion" (2000) och "Hur växer demokratin fram? Dynamisk (evolutionär) komparation och några metodtest på europeiska regimdata" (2003/2004).

Varför har då vissa institutioner så svårt att införas i vissa länder? Fukuyamas förklaring är att de uppstått som rester från icke-politiska faktorer, såsom religion. Han tar paradexemplet med rättsstatsprinciper (rule-of-law i meningen begränsning av härskarens makt), som enligt honom är en religiöst rotad lag sedan den tid då romarriket var kristet men på väg att upplösas och kyrkans makt fortfarande var stor i förhållande till de nya välden som följde. På samma sätt var statsapparaten själv i många fall en produkt av krig, något som idag undertrycks av internationella regimer.

Fukuyama listar därefter vad han anser vara de biologiska grunderna till politiken, något som jag inte sett någon framstående statsvetare våga göra förut. (Tyvärr missade jag hans böcker själv i min bok *Samhällets rörelselag*.) De biologiska grunderna är enligt honom:

Människor har aldrig existerat i något för-socialt tillstånd. Fukuyama avfärdar idén om att det skulle ha någonsin funnits en tid då människan levde som isolerade individer under anarkiskt våld (som hos Hobbes) eller i stilla okunnighet om varandra (som hos Rousseau).

Människan har alltid levt i släktbaserade grupper av olika storlek så länge att det också selekterats fram kognitiva och affektiva förmågor för socialt samarbete, något som rational-choice-modeller underskattar.

Naturlig mänsklig sociabilitet bygger på två principer: släktselektion och reciprok altruism.

Släktselektion (kin selection eller inclusive fitness) innebär att människor agerar altruistiskt mot genetiska släktingar i ungefärlig proportion till proportionen gemensamma gener. Alla människor är således "rasistiska" i det att nära släktingar värderas högre (här har källan utelämnats av Fukuyama). Reciprok altruism innebär emellertid att människor tenderar att utveckla relationer av ömsesidigt väl eller ve i sin interaktion med andra individer över tid, och detta helt oavsett andel gemensamma gener. När opersonliga institutioner kollapsar eller är på nedgång är det enligt Fukuyama alltid släktselektion och reciprok altruism som åter kommer upp till ytan. Termen patrimonialism (släkt- och vänskapskorruption) syftar just på hur dessa två principer vid politisk rekrytering eller egendomsarv blommar upp.

Människan har en inneboende benägenhet till skapande verksamhet men också att följa regler och normer. Eftersom institutioner utgör regler som begränsar individens frihet i sina val kan man säga att människan har en naturlig benägenhet till att skapa institutioner, resonerar Fukuyama. Det möjliggör ekonomiskt regelverk som reducerar transaktionskostnader och ger möjlighet till effektiv kollektiv handling. Regelföljandet är i hög grad grundat i känslor, något som skapar långvarighet och konservatism.

Människor har en naturlig benägenhet till våld. Precis som sina artfränder aporna har människan tillämpat våld mot andra av samma art. Politiska institutioner har många gånger till och med haft som syfte att kanalisera våldet på aggregerad samhällelig nivå (numera i form av "försvarspolitik").

Människan är till sin natur eftertraktar inte bara materiella resurser utan även erkännande.

Materiell status är viktig för ett liv som anses bättre. Erkännandet av värdighet, som är en statusmarkör, är viktig och relationell, dvs. höjd status för en ledare påverkar statusen för en rival.

Därefter, i påföljande avsnitt "The General Mechanism of Political Development" (ss 446-) skriver han:

"Political systems evolve in a manner roughly comparable to biological evolution."

Så bra. Det är vad jag hävdade länge, sedan de två uppsatserna jag citerade ovan. Han förtydligar:

the forms of political organization employed different groups of human beings have varied, and those forms that were more successful – meaning those that could generate greater military and economic power – displaced those that were less successful."

Javisst, så självklart. Se *Samhällets rörelselag* om mer om det.

Han beskriver därefter vad som skiljer biologisk och institutionell politisk evolution. För det första är det att regler och deras uttryck i institutioner ("uttrycksarter" som jag kallade dem), snarare än gener, är selektionsenheter.

Javisst, igen. Det ser ut som han läst min svenska text.

För det andra, skriver Fukuyama, är variationen i institutioner valda snarare än slumpmässiga. Men här utgår Fukuyama från att genetisk evolution alltid är slumpmässig, vilket är en missuppfattning. Först har vi ju domesticering (artificiell selektion), som är människans förädling eller framavlande av önskvärda drag. Sedan har vi ju korsningar och virusinfektioner som skapar genövergångar horisontellt. Den helt slumpmässiga evolutionen är inte den standard som författaren antyder.

Dessutom kan man hävda att många institutionella förändringar är mer slumpmässiga än vi tror. Som jag skriver i min bok *Samhällets rörelselag* infördes parlamentarism i England genom den Årorika Revolutionen som en nödvändighet för att kungen, den protestantiske men nederländske Wilhelm II av Oranien (som efterträdde den av parlamentet avsatte katolske Jacob II) inte kunde engelska, inte för att man gjort en uttömmande utredning och kommit fram till att parlamentarism var bättre. Under honom kunde parlamentet sedan inte stoppas att anta the Bill of Rights som ytterligare stärkte parlamentets ställning.

Den tredje skillnaden, anger författaren, är att de selekterade karakteristika för institutionerna är överförda kulturellt snarare än genetiskt. Det kan bli snabbare eller långsammare än genbaserad evolution.

Javisst igen. I boken *Social Capital and Democratization* (2003) kallar jag det "memetisk institutionalism" eftersom begreppet "mem" definierats som kulturell selektionsenhet av Richard Dawkins i *Den Själviska Genen* och *The Extended Phenotype*. Med mem menar Dawkins just en idé som sedan blir uttryckt i något mer handfast, såsom en institution, eller annan "uttrycksart".

Därefter anger Fukuyama att institutioner kan spridas genom imitation, vilket enligt honom är väsensskilt från genbaserad evolution. Jag håller inte med. Virus sprids på ett sätt som är analogt med institutionell diffusion mellan värdar. Det är mer än någonsin aktuellt i dessa omikron-dna-spridningsdagar. Vårt dna som värdar utgörs till ganska stor del av gamla virus-dna. På samma sätt är det med gamla nationer: de har till stor del institutioner sedan äldre tiders politiska ordning. Det är också därför vi haft demokrativågor globalt inom världssystemet av stater och därför vi har så många vetenskapliga stöd för institutionell och demokratisk diffusion. Själv har jag åtminstone tre titlar i ämnet:

"Soft Power, World System Dynamics, and Democratization: A Bass Model of Democracy Diffusion 1800-2000", *Journal of Artificial Societies and Social Simulation* (2010)

Sandberg, Mikael, Lundberg, Per (2012). Political Institutions and Their Historical Dynamics. *PLoS ONE*, 7

Jansson, Fredrik, Lindenfors, Patrik, Sandberg, Mikael (2013). Democratic revolutions as institutional innovation diffusion : Rapid adoption and survival of democracy. *Technological forecasting & social change*, 80 (8), s. 1546 – 1556

Men den klassiska boken är kanske därefter Wejnerts *Diffusion of Democracy* (2014).

Det som tyvärr Fukuyama missar är därför den djupare analogin mellan genetiska och kulturella selektionsenheter.

En av den djupare analogins frågor är fortplantningssätt. Institutioner reproducerar sig ju rimligen inte sexuellt. Imitation motsvarar ju istället ett slags smitta, såsom av virus, där dna sedan stannar kvar hos den smittade värden. *Nationen är motsvarigheten till värden, den politiska institutionerna motsvarar virus-dna. Uppsättningen institutionella "dna", den sammantagna regimtypen i denna smitta, utgör del av den totala regimen i varje nation, som ju*

också ofta har kvar institutioner sedan tidigare (om det inte är en nybildad nationalstat). Varje nation har därför unika uppsättningar institutioner i sin regim. Där har vi den evolutionära analogin, såsom jag också bekrivit den i min bok *Samhällets rörelselag* och i ett tidigare blogginlägg, och som jag betraktar som en korrekt verklighetsbeskrivning (den evolutionära statsvetenskapens ontologi om nationella regimtyper, regimer och institutioner).

Det som tyvärr Fukuyama på målnöret missar är därför den djupare analogin mellan genetiska och kulturella selektionsenheter. Dessa två världar (som Popper skulle kallat dem) eller två riken (som biologer efter Linné i konsekvensens namn borde kalla dem) evolverar efter samma darwinistiska principer om variation, selektion och nedärvning/bevarande. Det innebär inte att dessa världar uppvisar identiska "arter", utan att dessa arter uppkommit som följd av dessa identiska nödvändiga och tillräckliga villkor, men har lett till olika livsformer.

Evolution är ju aldrig deterministisk utan beroende på omgivningen, som livsformerna anpassar sig till historiskt. Det gäller både genomen hos biologiska arter och memuppsättningar eller institutioner bland nationerna och deras regimer.

Därför tar inte den institutionella historien slut, eller har en viss väg mot ett mål i perfektion, utan pågår oändligt, så länge mänskliga nationer finns.

Sponsored Content

Att hitta kärleken kostar dig ingenting, och här är beviset Top Dejtingsajterna | Sponsored

Den Minst Friska Hundraser DogWorld | Sponsored

Nya mobila trapphissar kräver ingen installation (sök här) trapphiss | sökannonser | Sponsored

Kör en Volvo till en fast månadsavgift. Prenumerera online. Care by Volvo | Sponsored

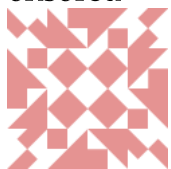
[Galleri] En mamma föder trillingar - men när läkaren ser deras ansikten kan han inte tro sina ögon! soohealth y | Sponsored

Vintern kommer, skydda din bil med dessa bilskydd! Bilöverdrag | Sök annonser | Sponsored

Osålda bärbara datorer säljs för nästan ingenting. (Klicka för resultat) Bärbara datorer | Sök annonser | Sponsored

Så här mycket bör elleverantörerna kosta år 2022 Elleverantör | Sök annonser | Sponsored

Kostnaden för tandimplantat 2022 kan komma att överraska dig Tandimplantat | Sökannonser | Sponsored

Publicerad av Mikael Sandberg

Professor emeritus in political science, previously working at Halmstad University, and with a background in research and studies at several universities in Sweden and abroad, such as The Johns Hopkins University, Columbia University, The UN University,

Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, and University College London. Visa alla inlägg av Mikael Sandberg

10 reaktioner till “Historiens slut? Nej, därför att regimtyperna fortsätter evolvera...”

Lägg till kommentar

1. Per Lundberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 3:13 e m Redigera

En mycket intressant kommentar till Fukuyama. Förutom rent statsvetenskapliga problem så berör Fukuyama också några av den politiska filosofins verkligt grundläggande frågor rörande t.ex. ett förmodat ”urtillstånd” och frågan om t.ex. naturrätten.

Det finns fortfarande utmanande frågor kring den biologiska evolutionens mekanismer och de institutionella. Utan tvekan evolverar institutioner och regimtyper i enlighet med samhällets rörelselag. Men det är inte bara de uppkomna mönstren, de retikulära ”fylogenierna”, spridningen av institutionella memorer med mera som behöver förstås, utan också hur själva ”fitnesslandskapet” ser ut och förändras. Det är fitnesslandskapet som i varje ögonblick avgör om en uppkommen institutionell ”mutation” kommer att kunna etablera sig, sprida sig och eventuellt slutligen dominera. Längs vilka dimensioner ska detta landskap beskrivas? Alla institutioner etablerar sig inte lika lätt i alla delar av världen. Precis som inom evolutionsbiologin så måste den evolutionära samhällsvetenskapen förstås i ett historiskt och inte minst ”ekologiskt” perspektiv. Vad är det för ”ekologiska” omständigheter som fordras för att en institution ska kunna ta fart – eller försvinna?

Det återstår många intressanta problem att utforska.
Och kul att du nappade på The Origins ... !

Svara

1. Mikael Sandberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 4:33 e m Redigera

Ja, det var några knäckfrågor! Har du förslag så inbjuds du till inlägg! Hälsningar Mikael

Svara

2. Per Lundberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 4:13 e m Redigera

Suck ... skrev en lång kommentar som aldrig publicerades och bara försvann.

Finfin genomgång av Fukuyama som oförtjänt hånats och missförstått gällande ”historiens slut”.

De institutionella mönstren liknar biologisk evolution.

Men hur karakteriseras ”fitnesslandskapet”?

Vilka dimensioner avgör att vissa mutationer etableras och andra inte?

Biologisk evolution behöver en ekologi för att fungera. Hur ser ekologin ut här?

Många spännande frågor återstår för att förstå samhällets rörelselag!

Per

Svara

1. Mikael Sandberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 4:30 e m Redigera

Kanske är det den som hamnade överst?

Svara

3. Per Lundberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 5:37 e m Redigera

Anta att man i Saudiarabien skulle få för sig att upprätta ett parlament till vilket det var fria och rättvisa val. Punkt.

Med mindre än att man har ytterligare institutioner som reglerar till/avsättandet av regering, utseende av ledare m.m. så skulle inte mycket hända. Det tyder på att en enda mutation inte räcker för evolution. Flera mutationer måste hända samtidigt eller i en viss ordning. En slags institutionell samevolution. Går det att spåra i ert (Max) stora dataset?

Europa och senare USA genomgick Upplysningen innan det vi i dag betraktar som institutionella produkter av densamma fanns. De demokratiska institutionerna är en följd av att människosyn, filosofi, kultur, ekonomi (=”ekologin”) förändrades. Är det längs dessa dimensioner som fitnesslandskapet definieras och förstås?

Ryssland, som aldrig haft en Upplysning, har aldrig haft en ekologi som gjort det möjligt för demokratiska institutioner att uppkomma och etablera sig. Jovisst, de har några sådana institutioner, men de har inte samevolverat med tillräckligt många andra för att kunna bita sig fast på allvar. Det finns ingen ”demokratisk ekologi” i Ryssland (eller Kina, Mellanöstern, Afrika, ...).

I det postsovjetsiska systemet har identiska eller mycket likartade regimtyper evolverat i olika tider och i olika länder. Har dessa institutioner/regimtyper också evolverat någon annanstans? Har de länderna haft likartad ekologi?

Mycket kokar ner till det vi kallar ”contingency”. Flera institutioner måste uppkomma mer eller mindre samtidigt. De måste uppträda i en viss ordning. De bygger på redan existerande (eller tidigare existerande, men nu utdöda) institutioner. De fordrar en bestämd ekologi.

Anta att väsentliga komponenter i ett lands politiska ekologi snabbt förändras. Ekonomin kraschar, invandringen blir mycket omfattande, det mediala landskapet revolutioneras eller någon annan genomgripande förändring. Då är inte längre den ekologi som tillät eller rent av uppmuntrade en viss sammansättning av institutioner på plats. Vilket ger utrymme för andra. Hur är det med Ungern? Polen? USA?

Några funderingar bara.

Svara

4. Mikael Sandberg skriver:

januari 10, 2022 kl. 5:45 e m Redigera

Aha! Det var det du menade med ekologi! Intressant! Utan att ha tänkt mycket på det så kan jag ju som hastigast nämna att Max har månadsdata som man kanske kan använda till det, samt att han nu också har ideologiska data om regeringsmakten. Sekvensanalys har vi ju gjort förut till en APSA-konferens. Så det låter som en forskningside!?

Svara

5. Per Lundberg skriver:

januari 12, 2022 kl. 1:59 e m Redigera

Jag tror att jag fått mönstren förklarade en gång, men glömt.

Så här tror jag att det ser ut.

1. Praktiskt taget alla forna brittiska kolonier har presidentialism (inte brittisk parlamentarism) med ett viktigt undantag – den indiska subkontinenten.

2. Praktiskt taget alla forna franska kolonier har semipresidentialism, precis som "moderlandet"

3. Hela Latinamerika har presidentialism (utom Belize – gammal engelsk koloni som följaktligen har parlamentarism). Karibien är lite mer komplicerad.

Hur förklarar man punkt 1?

Punkt 2 är lättare att förstå om man tror på "heritabilitet". Men det motsägs av punkt 1.

Hur förklaras punkt 3? Ett "arv" eller spridning från USA?

Svara

1. Mikael Sandberg skriver:

januari 14, 2022 kl. 1:43 e m Redigera

Intressanta frågeställningar, nästan en artikel var och en. Ge mig lite tid att diskutera med Max också.

Svara

6. Mikael Sandberg skriver:

januari 27, 2022 kl. 3:22 e m Redigera

Hej Per igen! Skall försöka svara på dina frågor kort.

1. F.d brittiska kolonier har en blandad kompott, faktiskt. Ca 10 % har parlamentarism (1600-2020). Bara 5,4 % har presidentialism. 17 % har monarkisk regim. Om vi tar år 2020 som exempel, finns Bahrein, Brunei, Qatar osv som monarkiska regimer.

Samväldesländerna har ju drottningen som statsöverhuvud och en inhemsk parlamentarism. Nigeria, Sierra Leone och Zimbabwe är exempel på presidentialism men de hade ju parlamentarism "från början" som självständiga stater.

2. Fd franska kolonier har också mest monarkiska regimer (23 %), men det har avtagit så att de senaste åren är mest presidentialism (Madagascar, Congo, Djibouti) och vissa blandformer, såsom parlamentarisk presidentialism (Algeriet, Mauretaniens, Togo).

3. Du har rätt beträffande Latinamerika. Peru har visserligen parlamentarisk presidentialism 2020, en variant av presidentialism, medan Belize har parlamentarism, mycket riktigt.

Förklaringarna är många och historiska. Beträffande briterarnas arv så handlar det om att det ibland är en serie av kolonialmakter som haft makten och olika länge, vilket gör att det blir olika konstitutionella arv. Det handlar om om hur stor effekt dessa kolonialmakter haft på den politiska kulturen, statskapaciteten, rättsväsendet, osv. i relation till klaner och dynastier som funnits kvar i kolonierna och i vad mån dessa dynastier istället kunnat etablera monarkier. Det är också stor skillnad på kolonier som haft kvar en elit från kolonialmakten och sådana som inte haft det. Dessutom har de senare spelat roll vilken spridning starka influenser utifrån har haft i länder utan monarkiska dynastier, såsom Latinamerika, där den presidentiella och konstitutionella influensen från USA historiskt är tydlig.

Superintressant ämne för politiska kulturstudier!

Svara

1. Mikael Sandberg skriver:

mars 25, 2022 kl. 8:51 f m Redigera

Har nu också träffat Fukuyama eftersom jag bjöd honom på lunch när jag besökte Stanford nyss. Tyvärr har han nu inte planer på utveckling av institutionsevolutionär forskning utan håller på med ett annat bokprojekt. Han har ständigt nya böcker på gång...

Svara

© 2022 SAMHÄLLETS RÖRELSELAG / SOCIETY'S LAW OF MOTION

SKAPA EN GRATIS WEBBPLATS ELLER BLOGG PÅ WORDPRESS.COM.